

RÖDA KORSETS HISTORIA

Känner man Röda Korsets historia är det också lättare att förstå Röda Korsets särställning och uppdrag här hemma och utomlands i dag. Dessutom är det både intressant och roligt att forska i den egna organisationens historia. Genom tärningsspel och frågelek kan man inspirera kursdeltagarna att testa sina kunskaper, diskutera och lära sig nytt. Berättelsen "Ulrich i Solferino", "Sagan om Röda Korset och de sju vise bröderna" och Henry Dunants personhistoria berikar vår organisations grundares liv och betydelse i Röda Korsets födelse. För de yngsta kan historien piffas upp med uppgifter och kunskapsmärken.

Tärningsspel om Röda Korsets historia och ideologi

Tärningsspelet kan anpassas efter målgruppen och genomföras små- eller storskaligt. Spelrutorna görs av engångsallriker eller pappersark. Dessutom behövs en tärning.

Spelrutorna sprids ut på golvet, på gården, i skogen etc. Gruppmedlemmarna fungerar som pjäser. Deltagarna kan spela i lag eller individuellt. Tärningen kastas och pjäserna flyttar sig framåt på "spelbanan" så många rutor som ögontalet visar.

Vill man att spelarna ska hamna på så många rutor som möjligt kan man till exempel bara använda ögontalen 1, 2 och 3.

Kombinera spelrutorna med uppgifter, frågor, tankar eller information om Röda Korsets historia och ideologi. Man kan också numrera spelrutorna, då t.ex. uppgiften vid den ruta som motsvarar ögontalet på tärningen läses upp, eller namnge dem enligt ämnesområde, exempelvis principerna, Röda Korsets födelse, Finlands Röda Kors historia, viktiga årtal osv. Då kan uppgifterna limmas bak på spelrutan. Hela spelomgången kan också genomföras enligt årtal i kronologisk ordning så att man börjar med Solferino och slutar med nutiden, där man kan visionera om den kommande verksamheten.

Spelförberedelserna kräver sitt men i gengäld ger denna engångssatsning ett mångsidigt verktyg för utbildningen långt framöver.

Exempel på uppgifter:

Principrutorna

- Opartiskhet, humanitet, självständighet, enhet, neutralitet, frivillighet, vad saknas? (universalitet)
- Studera de senaste dagarnas nyheter. Vilka humana insatser hittar ni?
- Hur förstår du principen om enhet? Vad kan den betyda i praktiken? (Bl.a. att det i varje land kan finnas bara en rödakorsförening)
- Vilken rödakorsprincip är det fråga om? (Beskriv en princip)
- På hur många principer baserar Röda Korset sin verksamhet (7)
- Internationalitet är en av Röda Korsets grundprinciper. Rätt eller fel? (fel, universalitet är däremot en princip)
- Kan det i ett och samma land finnas både en rödakors- och en rödahalvmåneförening? (Nej, principen om enhet)

Platsrutorna

- Solferino, i vilket land ligger denna by? (Italien)
- Vad hände i Solferino?
- Wien, vilken speciell anknytning har Österrikes huvudstad med Röda Korset? (principerna godkändes vid Rödakorskonferensen i Wien år 1965)
- Var ligger internationella Röda Korsets huvudkvarter? (Genève)

Nummerrutorna

- År var ett betydelsefullt år för Röda Korset (eller Finlands Röda Kors), på vilket sätt? Använd dig av listan över Röda Korsets milstolpar.
- 8.5 firas Rödakorsdagen överallt i världen. Varför valdes just den dagen? (Henry Dunants födelsedag)
- Genèvekonventionerna hade märkesår 1999. Varför? (De fyllde då 50 år)

Genèvekonventionerna

- Vad handlade den första Genèvekonventionen om? (Om skyddet av sårade i fält)

Diskussionsruta:

hela gruppen diskuterar det givna temat:

- I hurdana alldagliga situationer har ni kommit i kontakt med principen om opartiskhet eller med avsaknaden av denna princip?
- Hur förverkligas humanitetsprincipen i det finländska samhället, 3 aspekter mot och för?

Använd sajten www.redcross.fi som hjälp när du planerar uppgiftsrutorna. Där finns bland annat historiken om Röda Korset.

1. Föreningen Finlands Röda Kors grundades 1877. Vad var dess namn då?
 - a. Vita fanans Finlands avdelning
 - b. Finsk Förening för sårade och sjuka krigares vård
 - c. Storfurstendömet Finlands avdelning för skadade på slagfältet
2. Den nygrundade finska rödakorsföreningen bistod med en ambulans under det rysk-turkiska kriget. Vad var egentligen denna ambulans?
 - a. Ett tält med förbandsmaterial förpackade på häst och vagn
 - b. Ett flyttbart fältsjukhus med tillgång till bl.a. konjak och kirurgisk utrustning
 - c. Medicinskt material som sammanställts av elever på sjukskötarskolans sista årskurs
3. När fick vår förening sitt nuvarande namn Finlands Röda Kors?
 - a. 1906
 - b. 1917
 - c. 1919
4. Vem är Finlands Röda Kors långvarigaste ordförande?
 - a. Pär Stenbäck
 - b. C. G. A. Mannerheim
 - c. Gunnar Rosén
5. Vem beviljar Finlands Röda Kors högsta utmärkelsetecken?
 - a. riksdagens talman
 - b. statsrådet
 - c. republikens president
6. FRK har sedan 1948 ansvarat för vårt lands blodtjänstverksamhet. Vilken av kampanjdeviserna nedan tillhör inte Finlands Röda Kors Blodtjänst?
 - a. Ge blod, kära du
 - b. Litet besvär för dig, en stor gåva till din nästa.
 - c. Ingen blodisande olympisk seger att vänta, ge blod i tid.
7. På 1940-talet började FRK sin hälsofostran. Vad var det för ett "obehagligt världsrekord" som Finland då innehade och som FRK ville bekämpa?
 - a. binnikemask
 - b. lungsot
 - c. vårtor
8. På Hungerdagen samlas in medel till Katastroffonden. När grundades fonden?
 - a. 1961
 - b. 1971
 - c. 1981
9. Under vilket tema firade Finlands Röda Kors sin etthundraåriga verksamhet 1977?
 - a. Hjälpviljans nya århundrade
 - b. Etthundra år av hjälp
 - c. FRK går trots hundra år.
10. På 1980-talet gjorde finska rockmusiker en skiva med vilken man samlade in medel för nödställda i Etiopien. Vad hette skivan?
 - a. Maxmo välter
 - b. Maksamme velkaa
 - c. Maximalt hjälper
11. Historiken om den internationella FRK-hjälpen innefattar många stora aktioner. Vilken var den händelse som gjorde att FRKs insamling för första gången utvecklades till en hel folkrörelse?
 - a. jordbävningen i Rumänien
 - b. folkresningen i Ungern
 - c. svälten i Biafra
12. Resultatet av den senaste utvecklingen inom den internationella hjälpverksamheten under 1990-talet är enheterna för katastrofberedskap. Vilken förkortning används om dessa moderna uppföljare på fältsjukhuset?
 - a. ECU
 - b. EMU
 - c. ERU

RÖDA KORSETS – FRÅGELEK

svarsblankett

namn: _____

fråga	A	B	C
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			

Utbildare

DE RÄTTA SVAREN

1. b

Grevinnan Aline Armfelt tog redan år 1874 initiativ till att grunda en rödakorsförening i Finland. Förslaget fick bifall bland societeten i landet och Finsk förening för sårade och sjuke krigares vård grundades den sjunde maj 1877. I enlighet med sitt namn ansåg föreningen sin huvuduppgift vara att förbättra den militära sjukvården.

2. b

När den finländska rödakorsföreningen höll sitt konstituerande möte bara ett par veckor efter att rysk-turkiska kriget brutit ut i maj 1877 inleddes genast en insamling för att föreningen skulle kunna sända ett lasarett med plats för 50 patienter till fronten. Snart hade man gjort upp en plan för en ambulans, alltså ett ambulerande eller flyttbart sjukhus, som leddes av doktor Leopold Krohn. Under sig hade han två medicine kandidater, en hushållsföreståndare, sex sjuksköterskor, två fältskärer, två timmermän samt en kokerska och en tvätterska. Sjukhuset beställdes från Frankrike: det var ett komplett sjukhus med 50 patientplatser och fullständig utrustning: järnsängar, linne, möbler, bestick, smed- och snickarverktyg, brandsprutor samt modern kirurgisk utrustning med instrument, förbandsmaterial och läkemedel. Expeditionen fick också med sig rikligt med livsmedel och 40 buteljer konjak.

3. c

Föreningen för sjuka och sårade krigares vård använde redan under första världskriget inofficiellt namnet Finlands Röda Kors. Namnändringen blev aktuell i och med att Finland blivit självständigt och den genomfördes år 1919, då den gamla föreningen formellt upphörde. En ny förening med namnet Finlands Röda Kors grundades för att fortsätta med dess arbete.

4. b

Finlands Röda Kors behövde en representativ ordförande. Först skötte Richard Faltin uppgiften och han åtog sig också finna en efterträdare. Valet föll på minister Edvard Hjelt, men denne avled oväntat en kort tid senare. Marskalk C.G.E. Mannerheim som inte längre var riksföreståndare blev därpå ombedd att bli ordförande. Han tackade ja. Den vita generalen upplevdes som kontroversiell bland folket men för föreningsledningen var han en tilltalande ordförandekandidat. Mannerheim hade ett omfattande internationellt kontaktnät. Han var ordförande för Finlands Röda Kors längre än någon annan (1922-1951).

5. c

Från år 1933 har republikens president beviljat Finlands Röda Kors högsta utmärkelsetecken.

6. c

"Ge blod, kära du" användes som slogan av Blodtjänst år 2002. "Litet besvär för dig, en stor gåva till din nästa" är en kampanjdevi från 1950-talet.

7. a

Finlands Röda Kors inledde sin hälsofostran egentligen efter andra världskriget. Medborgarna erbjöds beredskap att sköta både den egna hälsan och sina anhöriga. Förutom kurser ordnades olika kampanjer, t.ex. för att bekämpa binnikemasken. Finland innehade det "obehagliga världsrekordet": var femte finländare hade binnikemask.

8. a

Operationen i Ungern 1956-1957 var den första hjälpaktion efter andra världskriget som fick Finlands Röda Kors att genomföra en omfattande katastrofinsamling tillsammans med många andra instanser. Ett par år senare inleddes en serie av flera insamlingar och verksamheten verkade bli fortgående. FRKs katastroffond grundades år 1961 för att underlätta kontrollen av de insamlade medlen. Förutom pengar samlades också in kläder som sedan skickades till krisområden.

9. a

FRK firade 1977 sin hundraåriga existens under temat Hjälpviljans nya århundrade. Under jubileumsåret ordnades många evenemang och kampanjer och många av det finska folkets favoriter deltog i programmet under jubileumsåret.

10. b

Nöden i Afrika förde med sig en ny stödform: konserter och skivor. Finländska rock-musiker följde sina kollegers exempel ute i världen och gjorde en skiva – Maksamme velkaa – år 1985. Intäkterna av skivförsäljningen gick till att hjälpa Etiopien.

11. b

I Ungern som tillhörde det socialistiska blocket skedde en folkresning år 1956 som Sovjetunionen blodigt slog ned. Upp till 180 000 ungrare flydde till Österrike. Att hjälpa ungrarna blev en formlig folkrörelse i Finland. Redan dagen efter vädjan om bistånd sändes blodplasma flygledes till krisområdet. Åren 1956 och 1957 samlade FRK in pengar och kläder till ett värde av närmare 260 miljoner mark. Det var första gången Finlands Röda Kors fick operativt ansvar i en internationell hjälpaktion. Finländarna ansvarade för tre flyktingläger på den österrikiska sidan via vilka en tredjedel av de flyende ungrarna anlände till landet.

12. c

På 1990-talet insåg man att hjälpverksamheten inte alltid var tillräckligt snabb och effektiv. Som ett resultat av internationella Röda Korsets och de nationella föreningarnas planeringsarbete skapades katastrofberedskapsenheter (Emergency Response Units, ERU): en hälsostation, ett allmänsjukhus, kommunikations- och logistikenheter samt en vatten- och avloppsenhet. Till FRKs katastrofberedskapsenheter hör fyra hälsostationer, ett allmänsjukhus och ett kirurgiskt sjukhus. De är förpackade i lådor om 20–60 kilo som är färdiga att sändas iväg. Tack vare sin ringa vikt kan de transporteras till svårtillgängliga områden t.o.m. på åsnerygg. FRK-klinikerna testades första gången i Albanien och Kosovo år 1999. Sedermera har FRK levererat katastrofberedskapsenheter till Indien, Iran, Sri Lanka och Pakistan.

Ulrich i Solferino

Den 25 juni 1859 var en het och solig dag, men Italiens mörka natt hämtade med sig en svalkande bris. Kanonskotten och det öronbedövande oljudet hade avtagit. En 15 timmar lång kamp om liv och död hade ebbat ut, hundratals sårade låg kvar utspridda över fältet.

Ulrich, en ung man från Österrike, låg orörlig på marken som så småningom blev kall. Uniformen var söndersliten och blodstänkt. Han var inte längre en ståtlig, ung soldat, utan en lortig liten pojke i ett främmande land. Alldeles invid Ulrich låg en ung, fransk soldat som sårats i benet, och som grät sakta för sig själv. Han grät så sakta att endast Ulrich kunde höra honom. Den dammiga marken kring soldaterna var färgad röd av allt blod. Där låg de nu, två soldater, törstiga, hungriga och med plågor. Ingenstans syntes sjukvårdare till som kunde ha hjälpt dem. Ulrich blundade och hoppades att allt snart skulle var över.

Plötsligt kände Ulrich att han gungade. Någon hade lyft upp honom på en bår av trä, och den gungade upp och ned då bärarna gick över den ojämna marken. Överallt omkring honom hördes upprörda röster. Det var italienska, och Ulrich kunde inte förstå ett ord. Den ständiga rörelsen gjorde ont i sårén, det var som om skuldran varit i eld. Han kände hur blodet igen började rinna, och svettpärlor bröt ut på pannan. Sorlet försvann i någonting svart - avsvimnad gick färden bättre.

Den svala kyrkan kändes som paradiset. Ulrich hade haft tur, då han inte behövde stanna ute på gården i den gassande solen. Den dunkla kyrkan var fylld med sårade soldater; både franska, italienska och österrikiska. Någon hade lagt ett förband av rivna lakan på hans axel, och klätt av honom den smutsiga rocken. Han var fortfarande törstig och hungrig. Långsamt vände Ulrich på huvudet och såg samma franska soldat som legat bredvid honom på slagfältet. Bredvid fransmannen satt en mörk italiensk kvinna. Hon gav den rädda unga mannen mat och dryck och talade samtidigt lugnande med honom på italienska. Då fransmannen lade märke till den förundrade Ulrich, log han vagt.

Ulrich kände sig väldigt rädd. Var var han? Skulle någon kunna tala tyska? Plötsligt kom en skäggig man med milt utseende fram, som ur dimman. "Jag är Henry Dunant, och jag talar tyska. Den här byn heter Castiglione, och i den här kyrkan vårdar vi alla sårade, du har alltså inte blivit tillfångatagen. Alldeles strax skall du få litet soppa och vatten." Han började gå bort. Ulrich grebbade tag i armen på honom, och frågade med hes röst: "Vem är den där fransmannen?" "Jean", svarade mannen litet förvånad, och fortsatte fram till följande österrikare. En italiensk kvinna kom fram till Ulrich med en skål soppa och en mugg vatten. Då kvinnan lade märke till den frågande blicken – de var ju på sätt och vis fiender – log hon och nickade och sade: "Tutti fratelli." Det betyder: "Alla är bröder."

Sagan om Röda Korset och de sju vise bröderna

Det fanns en gång ett Rött Kors, rött som blod på en botten vit som snö med inget svart runtomkring.

En vacker dag tog Röda Korset en promenad ut i skogen. Efter en tid märkte hon att hon gått vilse. Alla stigar såg exakt likadana ut. Röda Korset irrade runt utan att ha en aning om var hon var. Det började skymma och skogen blev allt ruskigare och mer hotfull.

Efter flera timmars strövtåg då det redan var nästan mörkt, urskiljde Röda Korset med ens ett matt sken mellan trädstammarna. Hon lät sig ledas av ljuset och kom fram till en liten vit stuga där det rykte svagt ur skorstenen. Hon smög försiktigt närmare och tittade in genom fönstret. Där inne såg det väldigt hemtrevligt ut: elden sprakade i den öppna spisen, och vid den satt sju små karlar och firade kväll. Röda Korset tog mod till sig och knackade på stugdörren. Knack, knack. Genom dörren hördes hur förvåningen över den sena påhälsningen spred sig bland de sju inne i stugan och vem av dem som skulle våga öppna dörren. En orädd röst meddelade till sist: "Jag kan gå. Jag är ju alltid frivillig!"

Dörren knarrade till och öppnades. Röda Korset möttes av sju vänligt och nyfiket stirrande ögonpar. Röda Korset presenterade sig och sade sig ha gått vilse i skogen. En av de sju hälsade på främlingen med orden: "Vi är bröderna Princip och vi har alla en värdefull egenskap som vi fått vårt namn efter av vår goda älvagudmor. Jag heter Humanitet och här är mina bröder Opartiskhet, Neutralitet, Självtändighet, Frivillighet, Enhet och Universalitet. Röda Korset skakade hand med dem alla.

Humanitet lade märke till att Röda Korset kände sig trött och kall efter att ha irrat omkring i skogen i flera timmar. Han bad Röda Korset stiga in och värma upp sig vid den öppna spisen. Eftersom bröderna inte var beredda på någon överraskningsgäst, fanns det ingen extra mat i huset. Opartiskhet lovade emellertid dela med sig av sin portion. Trots att Röda Korset var obekant för bröderna och avvek också till färgen, var hennes påfallande svaga kondition och utsultenhet en tillräcklig orsak för Opartiskhet att hjälpa. Frivillighet började ivrigt laga kvällsmål, värma badvatten och göra i ordning en mjuk bädd för gästen.

Följande dag knackade någon på dörren och Självtändighet gick för att öppna. Utanför stod Principernas ilska granne. Hon hade sett Röda Korset morgonpromenera på gården och kunde inte smälta att Principerna delat sin stuga med en knallröd främling. Hon var rädd för att Röda Korset skulle uppvigla till oroligheter på orten och krävde att bröderna kastar ut främlingen. Självtändighet tog inte åt sig av grannen utan sade att för hans del fick Röda Korset stanna kvar i stugan fast för alltid. Grannen blev ännu mer rasande och tvingade Neutralitet som höll på att bära vatten från brunnen att ingripa. Neutralitet gick med tungan mitt i mun för att vattnet i ämbarna inte skulle skvalpa över. Efter att ha hört de bådas åsikt sade han att det nog fixar sig.

Enhet kom till dörren arm i arm med Röda Korset. Han gav sin syn och önskade alla, också den vänliga grannen, välkomna till brödernas stuga. Grannen log ofrivilligt men tordes inte hälsa på i stugan, inte den gången åtminstone. Självtändighet klappade sin bror på axeln. Enhet var enhet. Ingen kunde härma honom.

Röda Korset ville inte vara till besvär för de gästfria bröderna och började göra sig klar för avfärd. Då steg Universalitet fram och föreslog på allas vägnar att Röda Korset skulle flytta till stugan för gott. Han påpekade att i Principernas hus har var och en samma skyldighet att hjälpa varandra vid behov och samma rätt att få hjälp. Den regeln ville Röda Korset gärna följa.

Och så levde Röda Korset och de sju bröderna lyckliga i alla sina dagar i Principernas lilla stuga där de arbetade för samma mål.

Författare till sagan
är kunskapsmärkesgruppen
i Tavastlands distrikt

Henry Dunant – bakgrund

Jean-Henry Dunant föddes den 8 maj 1828 i Genève i en framgångsrik och berömd affärsmannafamilj. Henrys mildsinta och religiösa mamma ansvarade för pojkens uppfostran, och han växte upp till en man med strama religiösa och moraliska principer. Han var verksam inom flera välgörenhetsorganisationer och religiösa föreningar och han bidrog bl.a. starkt till att KFUM bildades 1855.

Henry Dunant var en arbetsam affärsman som i mitten av 1800-talet förutspåddes en lysande merkantil karriär. Den 25 juni 1859 befann han sig på väg till Italien, till Castiglione della Piave, troligen för att träffa Frankrikes kejsare Napoleon III, eftersom han ville få tillstånd att starta affärsverksamheter i Algeriet.

Söder om den närliggande Gardasjön pågick samtidigt slaget vid Solferino. Det rörde sig om ett krig mellan Frankrike och Österrike, där tio olika nationer och över 300 000 soldater deltog. I Solferino utkämpades ett av de sista gammalmodiga man-mot-man-slagen. Efter mer än 15 timmars kamp i hetta, regn och storm stupade eller sårades 40 000 av de stridande soldaterna, och lika många dog under de kommande veckorna. Byn Castiglione fylldes av sårade, och det blev omöjligt för arméens sjukvårdstrupper att vårda alla.

Dunant blev uppskakad över det han bevittnade. Affärsresan avbröts då han tog itu med att hjälpa nödställda och att organisera byborna till en hjälpaktion. Ortsbefolkningen vårdade alla sårade opartiskt, utan att bry sig om deras nationaliteter.

Dunant skrev till sina vänner i Genève om situationen i Italien. Tidningar i både Frankrike och Schweiz publicerade hans brev. Tusentals människor röddes, och hjälp började strömma in i byarna närmast slagfältet. Till följd av den stora uppståndelsen bestämde sig även Napoleon III för att ge de. Tidningsskriverierna gjorde Henry Dunant berömd. När han återkom till Genève bjöds han in till många salonger för att berätta om sina erfarenheter och om sina idéer för en ny hjälporganisation.

Med tiden glömde den stora allmänheten slaget vid Solferino, men det gjorde inte Henry Dunant. Hans affärsverksamheter och intressen kom i andra hand när han koncentrerade sig på att hitta metoder för att minska och förmildra lidande som orsakas av krig. Dunant hade själv inte deltagit i krigshandlingar i Solferino, men han intervjuade efteråt hundratals soldater som hade deltagit i kampen. Henry Dunant gav ut sitt verk "Minnen från Solferino" i november 1862. Dunant bekostade själv sin bok och skickade ett exemplar till alla de personer han ansåg vara inflytelserika i Europa.

Verket väckte stor uppmärksamhet. Dunant berömdes av författare som Charles Dickens och Victor Hugo, samt av många av Europas kungligheter. Han bjöds in för att samtala med inflytelserika människor som stödde hans idéer. Dunant övertalade sina samtalspartners att delta i ett konstituerande möte för en ny organisation.

Kort tid efter konferensen hamnade Dunant i gräl med kommitténs övriga medlemmar och han drog sig så småningom in i bakgrunden. Han hade länge försummat sina affärsverksamheter och rest runt världen för att göra organisationsidén känd på egen bekostnad. 1867 gjorde Dunant konkurs, han förlorade hela sin förmögenhet och lämnade därefter Genève för alltid.

Henry Dunant reste runt i Europa som en fattig och okänd man, ovillig att förlita sig på sina rika vänners stöd. Han framträdde ibland offentligt för att ta emot hederbetygelser för sitt bidrag till Röda Korsets grundläggning.

I juli 1887 slog sig Dunant slutligen ner i Heiden, Schweiz. 1895 fann en ung journalist hans anspråkslösa bostad och avslöjade den för den stora allmänheten. Pengar och gåvor började strömma in till Heiden, men Dunant undanbad sig all hjälp.

1901 tilldelades Henry Dunant Nobels första fredspris. Han dog i Heiden den 30 oktober 1919.

Tillbaka till Solferino - kunskapsmärket

Kunskapsmärkena erbjuder 7-12-åringar ett aktivt sätt att bekanta sig med Röda Korset. Barnen som avlägger märket bekantar sig med det tidiga Röda Korset och organisationens historia. Kunskapsmärket förutsätter flera uppgifter, och det tar mellan 4 och 5 timmar att utföra de uppgifter som krävs för ett märke. Märken och information om dem kan man fråga efter hos distriktsbyrån.

Utbildarmaterial

– OH-mallarna Det här är Röda Korset, Så här föddes en världs rörelse